

ACC. NR. M. 12680: 1-3

Landskap: Skåne Upptecknat av: Nils-Arvid Bringéus
Härad: N. Åsbo Adress: Örkelljunga
Socken: Örkelljunga Berättat av: fabriker Åke Nilsson
Uppteckningsår: 1952 Född år 1918 i V. Spång, Örkelljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Lekssakssvarvning: 1 - 3.

ACC. NR M. 12680:/.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sagesmannen, fabriksför Åke Nilsson, Kyrkolycke, Örskelljunga köpte 1942 svarvare Roséns dödsbo i Örskelljunga, med alla hans svarveriverktyg. Rosén var en av de gamla Örskelljunga svarvarna som flyttat till Örskelljunga. Hans verkstad var ca. 4+ 5 m. Han hade två svarvar, två mindre cirkelsågar och en slipsten. Som drivkraft hade Rosén elektrisk motor, men under sin Örskelljungatid trampade han själv sin svarv. Rosén hade en son Holger som också svarvade, men han dog av hjärtslag. Han hade även en dotter Ellen. Hon brukade sätta ihop hans svarve. Rosén gjorde mest spinnrockar, syställ och "Hackande hönsen". Men han kunde ibland även få beställning på verktygsskaft.

Sagesmannen hade tidigare ej sysslat med svarveri utan med möbelsnickeri. Men han lärde sig med Ellen Roséns undervisning att svarva. Han arrenderade ^{Roséns} verkstaden i fem år men under tiden byggde han en fabrik uppe i Kyrkolycke, som tog i bruk 1947. På Roséns verkstad var vi 3 st, men nu 7 st. (Ellen Rosén dog i fjor, ca 58 år gammal).

På fabriken i Kyrkolycke som besöktes, drives nu det mesta maskinellt. Endast hjulet på leksaksspinnrockarna och de klenaste detaljerna måste handsvarvas. Kapaciteten är numera 12 - 15000 spinnrockar, 6-7000 syställ. Därtill har man börjat tillverka ben till sängar och ottomaner, varav årligen svarvas 60-70000. Lek-

ACC. N:R M. 12680:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sakstillverkningen går tillbaka. I Småland är virekt billigare och det går ej att konkurrera. Därtill slår plåtleksakerna ut träleksaker-
na. - Sagesmannen levererar till ett 25-tal grossister. Avnämare på
leksaker är bl. a. Vigarths i Hälsingborg, Bröderna Ivarsson i Osby,
Åhlen & Holm. Många av dessa exporterar till Amerika.

På fabriken tillverkas nu leksakerna av bok eller björk. Aspen
går ej att använda i maskiner. Spinnrocken är t. ex. numera helt av
björk. Det är Roséns modell som alltjämt göres, ehuru de nuvarande
spinnrockarna är mera dekorerade med glödritning. På fabriken körs
endast detaljerna upp. Sedan utlämnas de till hemarbete för hop-
sättning. En sitter t. ex. bara och gör hjul, andra limmar ihop de-
taljerna, en del borrar hål, andra glödritar etc. För spinnrockarna
sysselsättes f. n. fem hemarbetare. - Till systället två hemarbete-
re: 1 till att stoppa nåldynan och 1 till glödritning. Förr hade
man även hemarbetare för "hackande hönan". Men den tillverkas ej
numera. Hemarbetet sker vanligen på höst och vår och vinter, ej på
sommaren, ty då plockar folket bär. Det är ~~fxmxx~~ gifta kvinnor som
har hemarbetet, och de har försetts med viss maskinell utrustning,
t. ex. motor för borrhning och glödritningsapparat. Det är allt fråga
om ackordsarbete. - Ros i Perstorp, den store leksaksfabrikören, gjor-
de på samma sätt: svarvade en del själv och lämnade sedan ut delar
na till hemarbete. Den firman lades ner för tvåår sedan. I Skåne gö-

ACC. NR M. 12680:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

res numera troligen ej leksaker på andra håll än här utom i Mölle, där de tillverkar munspel. Dessutom finns det en i Torup som gör spinnrockar för hand. Men han gör bara till Hemslöjden, som köper allt vad han gör.

Spinnrockspriset är nu 1:50 st till grossister. I affärerna tar de 3:50. Sagesmannen satte upp priset 75 öre när han började. Nåldynan säljes för 75 öre till grossister numera och kostar 1:50 i affärerna. När Nilsson började fick han 50 öre av grossisterna.

Sagesmannen framhåller slutligen, att "glyttar i stan vet ej vad en spinnrock är". Det minsta jag säljer är till Stockholm. Där köpes spinnrockar blott till prydnad och ej till leksaker. Vi har en kund i Stockholm som köper spinnrockar som han ställer på hallaarmaturer."